

NEUTRALITEIT ALS MACHT

WIE DEELNEEMT ZONDER VLAG

Staat vaak het diepst in de politiek

Idaline Louise Kastelijn

Versie 1.0 — 2026

De selectieve neutraliteit van het IOC legt een juridisch vacuüm bloot

Wie onder neutrale vlag moet uitkomen en wie niet, wordt niet bepaald door rechtsgelijkheid maar door geopolitieke verhoudingen. De Olympische beweging weerspiegelt daarmee de wereldorde die zij zegt te overstijgen.

Nu de Winterspelen beginnen, wordt zichtbaar hoe selectief het IOC omgaat met zijn principe van politieke neutraliteit. Neutraliteit geldt als fundament van de Olympische beweging, maar de toepassing ervan is inconsistent en afhankelijk van geopolitieke belangen. Waarom worden sommige delegaties uitgesloten of gedwongen onder neutrale vlag deel te nemen, terwijl andere staten volledig vertegenwoordigd blijven ondanks oorlog, bezetting of mensenrechtenschendingen? Die spanning raakt niet alleen de sport, maar ook rechtsgelijkheid en institutionele verantwoordelijkheid.

De Olympische vlag, die verschijnt wanneer atleten onder neutrale status deelnemen, toont geen neutraliteit maar de scheidslijn die ontstaat wanneer slechts sommige landen tot neutraliteit worden verplicht. De Olympische beweging staat niet boven de wereldorde; zij weerspiegelt haar.

Dat blijkt uit de uiteenlopende behandeling van delegaties. Rusland en Belarus moeten onder neutrale vlag uitkomen, terwijl landen die eveneens betrokken zijn bij militaire interventies, bezettingen of mensenrechtenschendingen zonder beperkingen worden toegelaten. Dat verschil komt voort uit het ontbreken van een uniform juridisch kompas.

Wanneer het neutraliteitsprincipe consequent zou worden toegepast, zou een bredere groep staten onder neutrale vlag moeten uitkomen. Militaire interventies, extraterritoriale druk en schendingen van het humanitair recht komen in uiteenlopende contexten voor, maar leiden zelden tot sportieve consequenties. Dat deze situaties niet tot vergelijkbare maatregelen leiden, onderstreept dat het huidige sanctiestelsel niet wordt bepaald door objectieve criteria, maar door politieke verhoudingen.

Het internationale sportrecht biedt hiervoor geen oplossing. Het is een systeem waarin sportfederaties zelf de norm stellen en waarin geen automatische sancties bestaan voor ernstige internationale rechtsschendingen. Er is geen bindend, gecodificeerd sanctiemechanisme vergelijkbaar met dat van het internationaal publiekrecht. Daardoor ontstaat een juridisch vacuüm waarin macht en belangen bepalen welke vlaggen mogen wapperen.

In dat vacuüm verwijzen sportfederaties graag naar resoluties van de VN-Veiligheidsraad. Niet omdat zij daartoe juridisch verplicht zijn, maar omdat zulke resoluties externe legitimiteit verschaffen. Zo wordt het vetosysteem van de Veiligheidsraad onbedoeld een filter voor sportieve sancties: wie door een permanent lid wordt beschermd, ontsnapt aan een bindend oordeel.

In 1992 mocht Joegoslavië alleen onder neutrale vlag deelnemen omdat er een bindende VN-resolutie lag. De eerdere uitsluiting van Zuid-Afrika (1964–1988) liet echter zien dat politieke consensus ook zonder formeel mandaat tot institutioneel ingrijpen kan leiden: er was geen bindende Veiligheidsraadresolutie, maar wel een groeiende internationale consensus tegen apartheid.

Tegen die achtergrond is het niet de uitsluiting van Rusland en Belarus die opvalt, maar dat vergelijkbare maatregelen elders uitbleven. Ook hier ontbreekt een bindende resolutie. Rusland beschikt over vetorecht, maar toch baseerde het IOC zich aanvankelijk op zijn eigen neutraliteitsbeleid en de 'Fundamental Principles of Olympism'. Internationale federaties kozen vervolgens uiteenlopende routes: sommigen hanteerden een totale ban, anderen lieten alleen neutrale deelname toe. Nadat het CAS oordeelde dat een collectieve uitsluiting niet langer houdbaar was, verschoof het IOC naar een individueel neutraliteitsmechanisme. Waar het in 2022 nog adviseerde om Russische en Belarussische sporters volledig uit te sluiten, is deelname nu alleen mogelijk na individuele toetsing door het Individual Neutral Athlete Eligibility Review Panel (AINERP). Dat panel beoordeelt of sporters geen steun voor de oorlog hebben uitgesproken en geen banden hebben met het leger of veiligheidsdiensten. Daarmee rijst de vraag waarom dit systeem van neutraliteit én individuele toetsing uitsluitend in dit conflict wordt toegepast, en niet voor andere staten die bij ernstige internationale conflicten betrokken zijn.

Het resultaat is een ongemakkelijke conclusie: niet de aard van een conflict bepaalt of het IOC ingrijpt, maar de geopolitieke positie van de betrokken staat. Zolang dat zo blijft, is sportieve neutraliteit geen principe, maar een uitkomst van machtsverhoudingen.

Tegelijkertijd groeit de druk op sportorganisaties om hun besluiten beter te verantwoorden. Steeds meer sporters en supporters spreken zich uit over oorlog, discriminatie en onderdrukking. Dat debat beperkt zich allang niet meer tot Rusland en Belarus: van het WK in Qatar tot discussies over mensenrechten in toekomstige gastlanden, van restricties op LHBTQ- en vrouwenrechten tot politieke onderdrukking en staatsinvloed in sport. Daardoor wordt de vraag urgenter wat we eigenlijk van sport verwachten: een neutraal podium of een moreel kompas.

De Olympische beweging beroept zich graag op het ideaal van universele menselijkheid. Maar wie naar de vlaggenmast kijkt, ziet dat niet idealen bepalen wie zichtbaar mag zijn, maar geopolitieke verhoudingen. De mast staat niet voor neutraliteit, maar voor keuzes die slechts deels juridisch zijn ingebed. Er bestaan interne sportregels, maar geen uniform, bindend en publiekrechtelijk kader dat tot voorspelbare besluitvorming verplicht. Juist daarom is een coherent sportrechtelijk raamwerk nodig: een systeem dat sancties loskoppelt van geopolitieke veto's, transparante criteria hanteert en atleten beschermt tegen willekeur.